

Kronika

PREGLED SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE:

Miroslav SLANA-MIROS, Podlasica
in drugi jaz, Založba Obzorja Maribor
1974

Književnost

O Slanovem tekstu je mogoče govoriti le kot o še neorganizirani mešanici najrazličnejših nakazanih misli, ki se razpršujejo na vse strani in se nato porazgubljajo; o vsaki stvari nekaj, a nič zaključenega. O temah, ki se jih dotika, bi bilo mogoče sestaviti še daljši seznam, kot ga je v zvezi z enaindvajsetimi prizori podal v spremni besedi Jurij Souček, saj namreč tudi ti prizori niso tematsko res zaokroženi. Iz prave inflacije besed pa vendarle razumemo, da gre za iskanje bistva človeka, lastne razdrobljene biti, smisla življenja; avtor odpira različne možnosti, a vse brez zadovoljitve in uspeha, sicer pa jih osebe ne preverjajo s svojim delovanjem, temveč le z govorjenjem, sprašujejo se, kaj in ali človek sploh lahko stori. V muki odtujenosti in ujetosti čakajo na odrešitelja, planejo včasih celo v radikalna, a nereflektirana dejanja, ostaja jim edino (in spet) le hotenje, želja po »živetju«, čeprav še ne vedo kako. Zadnje vrstice teksta bi si morda lahko razlagali celo v smislu, da je ljubezen gonilna sila človekovega življenja, prav zato pa ga lahko tudi uničuje.

Tekst, ki bi mu rekli dramski v glavnem le zaradi dialoške oblike, je v bistvu zelo nedramatičen; nekaj napejtesega dogajanja proti koncu ne spremeni sicer ravne linije nanizanih »prizorov«. Ne sledijo si na primer po principu kakršnihkoli kontrastov niti ne stopnjevanja; tudi v samih prizorih, večinoma statičnih in predvsem »govorskih«, ni res konfliktnih situacij med osebami, saj vse precej enako nihajo med različnimi razpoloženji, mislimi,

željami itd. Nasprotja so tako predvsem v njih samih, vendar so kompozicijsko, glede na celoten tekst, zelo neurejena. Nastopajoče osebe — Jaz, Drugi jaz, Podlasica in Otrok oziroma moški, ženska in otrok — niso zdiferencirane med seboj v tolikšni meri (razen Otroka), da bi bila porazdelitev replik-dialoga mednje smiselna in upravičena; tako pa lahko pri branju izpustimo navedbe oseb in tega največkrat niti ne opazimo. Le Otrok je dovolj razpoznaven po svojem govorjenju na »1' in paradokso s tem po stavkih, ki kažejo na relativno največje spoznanje o svetu. Kolikor je nasprotij med osebami, so predvsem med vsemi njimi in Otrokom.

Tekst, ki izzveni v maksimo »treba je iskati« poln prostor, človeka, odrešenika, prehaja od razvrednotenja vrednot, parodiziranja, zakrite družbene kritike, občutka ničevosti sveta in nepomembnosti človeka do ponovnega vzpostavljanja prej degradiranih, a nikoli povsem zanikanih vrednot, tudi do vere v prihodnost in v otroštvo, ki bi lahko bilo, vsaj glede na del teksta in figuro Otroka, nekakšen sinonim za nesentimentalno vserazumevanje, že kar cinično razumski odnos do sveta, pa tudi optimističnost. Ko Podlasica zaduši Otroka, kombinacijo izzivalne infatilitnosti in odraslosti (že znane v evropski literaturi — Vitrac, Gombrowicz), jo Jaz mirno ubije. Po teh očitno fiktivnih smrtih ostane na sceni Otrok, ki se plaho bliža ljudem. Sicer pa — notranja logičnost ni odlika tega teksta.

Kombinacije prizorišč, rekvizitov, zvočnih kulis, jezika (združuje grozljive, zelo literarne metaforične podobe z žargonskimi strukturami in vulgarizmi, dasi vse v književni normi), so pogosto »šokantne«, vendar učinkujejo le na zunaj, površinsko, tematika pa se vrti v krožnem ponavljanju.

Malina Schmidt